

Vec C-299/22

**Zhrnutie návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 98 ods. 1
Rokovacieho poriadku Súdneho dvora**

Dátum podania:

4. máj 2022

Vnútroštátny súd:

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

4. máj 2022

Navrhovateľ:

M. D.

Odporkyňa:

„Tez Tour“ UAB

Ďalší účastník konania

„Fridmis“ UAB

PRACOVNÝ DOKUMENT

Predmet konania

Spor týkajúci sa odstúpenia od zmluvy o turistických a rekreačných službách a vrátenia platby za balík cestovných služieb.

Predmet a právny základ návrhu na začatie prejudiciálneho konania

Výklad článku 12 ods. 2 smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/2302 z 25. novembra 2015 o balíkoch cestovných služieb a spojených cestovných službách, ktorou sa mení nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 a smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/83/EÚ a ktorou sa zrušuje smernica Rady 90/314/EHS; tretí odsek článku 267 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

Položené prejudiciálne otázky

1. Je potrebné, aby existovalo oficiálne odporúčanie orgánov štátu odchodu a/alebo štátu príchodu neuskutočňovať cesty, ktoré nie sú nevyhnutné a/alebo klasifikácia štátu príchodu (a prípadne aj štátu odchodu) ako štátu patriaceho do rizikovej oblasti, aby sa mohol prijať záver, že v mieste destinácie alebo v jeho bezprostrednej blízkosti nastali neodvratiteľné a mimoriadne okolnosti v zmysle článku 12 ods. 2 prvej vety smernice (EÚ) 2015/2302?

2. Pri posudzovaní, či existujú neodvratiteľné a mimoriadne okolnosti v mieste destinácie alebo v jeho bezprostrednej blízkosti v čase odstúpenia od zmluvy o balíku cestovných služieb a či majú tieto okolnosti významný vplyv na poskytnutie balíka služieb: i) mali by sa brať do úvahy len objektívne okolnosti, to znamená, či sa významný vplyv na poskytnutie balíka služieb týka len objektívnej nemožnosti a má sa vykladať tak, že sa vzťahuje len na prípady, keď sa plnenie zmluvy stane tak fyzicky, ako aj právne nemožným, alebo sa vzťahuje aj na prípady, keď plnenie zmluvy nie je nemožné, ale sa (v tomto prípade z dôvodu opodstatnenej obavy z nakazenia sa COVID-19) skomplikuje a/alebo sa stane ekonomicky neefektívnym (z hľadiska bezpečnosti cestujúcich, rizika pre ich zdravie a/alebo život, možnosti dosiahnutia cieľov dovolenky); ii) sú relevantné subjektívne faktory, ako sú napríklad dospelí cestujúci spolu s deťmi mladšími ako 14 rokov alebo patriaci do rizikovej skupiny vzhľadom na vek alebo zdravotný stav a podobne? Má cestujúci právo odstúpiť od zmluvy o balíku cestovných služieb, ak v dôsledku pandémie a súvisiacich okolností podľa názoru priemerného cestujúceho prestane byť cestovanie do a z destinácie bezpečným, spôsobí cestujúcemu komplikácie alebo uňho vyvolá opodstatnený strach z ohrozenia zdravia alebo z nákazy nebezpečným vírusom?

3. Má skutočnosť, že okolnosti, o ktoré sa cestujúci opiera, už nastali alebo boli aspoň predpokladané/pravdepodobné pri rezervácii cesty akýkoľvek vplyv na právo odstúpiť od zmluvy bez zaplatenia stornovacieho poplatku (napríklad odopretím tohto práva, uplatnením prísnejších kritérií na posúdenie negatívneho vplyvu na poskytnutie balíka služieb a podobne)? Treba brať pri uplatňovaní kritéria primeranej predvídateľnosti v kontexte pandémie do úvahy skutočnosť, že WHO (Svetová zdravotnícka organizácia) síce už v čase uzavretia zmluvy o balíku cestovných služieb zverejnila informácie o šírení vírusu, no priebeh a následky pandémie boli ťažko predvídateľné, neexistovali jasné opatrenia na riadenie a kontrolu nákazy, ani dostatok údajov o samotnej nákaze a bol evidentný zvyšujúci sa vývoj nákazy od doby rezervácie cesty až po jej zrušenie?

4. Zahŕňa pri posudzovaní, či existujú neodvratiteľné a mimoriadne okolnosti v mieste destinácie alebo v jeho bezprostrednej blízkosti v čase odstúpenia od zmluvy o balíku cestovných služieb a toho, či majú významný vplyv na poskytnutie balíka služieb, formulácia „v mieste destinácie alebo v jeho bezprostrednej blízkosti“ iba štát príchodu alebo, berúc do úvahy povahu neodvratiteľných a mimoriadnych okolností, to znamená nákazlivú vírusovú infekciu, takisto štát odchodu, ako aj miesta súvisiace s odchodom na cestu a návratom z nej (miesta prestupov, niektoré dopravné prostriedky, a podobne)?

Uvedené ustanovenia práva Únie a judikatúra

Článok 38 Charty základných práv Európskej únie.

Článok 169 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

Odôvodnenie č. 31, článok 3 ods. 12 a článok 12 ods. 2 smernice 2015/2302.

Rozsudky z 20. októbra 2011, Interedil, C-396/09, bod 42 a z 23. marca 2021, Airhelp, C-28/20, body 42, 44 a 45.

Uvedené vnútroštátne predpisy

Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (Občiansky zákonník Litovskej republiky; ďalej len „Občiansky zákonník“): ods. 1 § 6.212 („vyššia moc“) a bod 3 ods. 4 § 6.750 („právo turistu odstúpiť od zmluvy o balíku cestovných služieb a vypovedať zmluvu o balíku cestovných služieb“).

Stručné zhrnutie skutkového stavu a konania vo veci samej

- 1 Dňa 10. februára 2020 navrhovateľ v konaní o kasačnom opravnom prostriedku (navrhovateľ v prvostupňovom konaní) a ďalší účastník v konaní o kasačnom opravnom prostriedku (odporca v prvostupňovom konaní) uzavreli zmluvu o balíku cestovných služieb (ďalej len „zmluva“), v zmysle ktorej sa ďalší účastník v konaní o kasačnom opravnom prostriedku zaviazal zabezpečiť

navrhovateľovi v konaní o kasačnom opravnom prostriedku a jeho rodine rekreačnú cestu do Spojených arabských emirátov od 1. marca 2020 do 8. marca 2020 a poskytnúť nasledujúce služby: leteckú dopravu na trase Vilnius-Dubaj a Dubaj-Vilnius, ubytovanie na sedem nocí v 5-hviezdičkovom hoteli, all inclusive stravovanie, transfer z letiska do hotela a z hotela na letisko a služby delegáta cestovnej kancelárie. Za tieto služby zaplatil ďalšiemu účastníkovi konania o kasačnom opravnom prostriedku navrhovateľ v konaní o kasačnom opravnom prostriedku sumu vo výške 4 834 eur.

- 2 Dňa 27. februára 2020 navrhovateľ v konaní o kasačnom opravnom prostriedku požiadal ďalšieho účastníka v konaní o kasačnom opravnom prostriedku o ukončenie zmluvy s tým, že žiadal, aby mohol použiť zaplatenú čiastku na inú cestu, keď sa riziko nákazy COVID-19 zníži. Ďalší účastník v konaní o kasačnom opravnom prostriedku odmietol tejto požiadavke vyhovieť.
- 3 Navrhovateľ v konaní o kasačnom opravnom prostriedku podal žalobu a žiadal, aby súd určil, že zmluva bola ukončená na základe § 2.1.2.3 – to znamená v dôsledku výskytu okolností vyššia moc v mieste destinácie alebo v jeho bezprostrednej blízkosti, ktoré sú spôsobilé znemožniť uskutočnenie cesty alebo prepravu turistov do miesta destinácie – a priznať mu zaplatenú čiastku v zmysle zmluvy.

Základné tvrdenia účastníkov konania vo veci samej

- 4 Navrhovateľ v konaní o kasačnom opravnom prostriedku uviedol, že informácie zverejnené vo februári 2020 o globálnom prepuknutí infekcie COVID-19 tak oficiálnymi orgánmi, ako aj médiami, predstavujú dostatočný dôvod na pochybnosti o bezpečnosti cestovania a vo všeobecnosti o jeho uskutočniteľnosti. Argumentoval, že okolnosti (narastajúci počet prípadov COVID-19 vo svete, obmedzenia letov, oficiálne odporúčania zdržať sa cestovania do iných štátov a podobne) treba považovať za *neodvratiteľné a mimoriadne* a predstavujú právny základ pre uplatnenie práva stanoveného v § 6.750 ods. 4 bod 3 Občianskeho zákonníka a článku 12 ods. 2 smernice 2015/2302 odstúpiť od zmluvy o balíku cestovných služieb z dôvodu okolností vyššej moci (*neodvratiteľné a mimoriadne okolnosti*) bez spôsobenia strát. Podľa navrhovateľa v konaní o kasačnom opravnom prostriedku sa pod okolnosťami vyššej moci uvedenými v § 6.750 ods. 4 bod 3 Občianskeho zákonníka nemajú rozumieť okolnosti vyššej moci, ktoré úplne znemožňujú uskutočnenie cesty, ale *neodvratiteľné a mimoriadne okolnosti*, ktoré môžu významne ovplyvniť výkon zmluvy alebo prepravy cestujúcich do destinácie. Nemožnosť uskutočnenia cesty by sa mala chápať nielen ako nemožnosť poskytnúť služby v mieste destinácie, ale aj ako nemožnosť zabezpečiť bezpečnú cestu bez toho, aby to spôsobilo nepohodlie alebo riziko pre turistu.
- 5 Ďalší účastník v konaní o kasačnom opravnom prostriedku tvrdí, že berúc do úvahy definíciu *neodvratiteľných a mimoriadnych okolností* uvedenú v smernici

2015/2302 a okolnosti tohto konkrétneho prípadu, šírenie vírusu COVID-19 bolo možné považovať za okolnosť mimo kontroly, ale nie za prepuknutie pandémie ani za okolnosť, ktorá znemožňovala bezpečne sa dostať do cieľa. Argumentoval, že smernica 2015/2302 nezdôrazňuje iba významné ovplyvnenie uskutočnenia cesty, ale tiež skutočnosť, že nie je možné zabezpečiť bezpečnú cestu do destinácie s tým výsledkom, že okolnosti vyššej moci v zmysle § 6.750 ods. 4 bod 3 Občianskeho zákonníka možno interpretovať a dokázať ako okolnosti vyššej moci [v zmysle v ňom uvedeného § 6.212].

- 6 Prvostupňový súd a kasačný súd, ktoré prejednávali vec, dospeli k záveru, že podľa údajov vyplývajúcich zo spisu (navrhovateľ v konaní o kasačnom opravnom prostriedku sa rozhodol kúpiť cestu po zverejnení informácie o vykonaní bezpečnostných opatrení, musel sám posúdiť riziko, či cesta bude možná, situácia súvisiaca s rizikom, ktoré cesta predstavuje, sa za obdobie od kúpy cesty do jeho rozhodnutia o odstúpení od nej), neexistovali žiadne dôvody na klasifikáciu okolností, na ktoré odkazuje navrhovateľ v konaní o kasačnom opravnom prostriedku ako okolností vyššej moci (*neodvratiteľné a mimoriadne okolnosti*), ktoré znemožnili vykonať zmluvu. Tieto súdy zastávali názor, že rozhodnutie navrhovateľa v konaní o kasačnom opravnom prostriedku odstúpiť od zmluvy bolo určené jeho vôľou (subjektívny aspekt) a nie skutočnou hrozbou, ktorá objektívne existovala v čase odstúpenia. Poznamenali, že zmluva bola pravdepodobne ukončená z dôvodu opodstatnených obáv a neistoty v súvislosti so šírením pandémie COVID-19, ale navrhovateľ v konaní o kasačnom opravnom prostriedku neposkytol dôkaz o tom, že práve ku dňu odstúpenia od zmluvy (27. februára 2020) a nie neskôr existovali objektívne a nie subjektívne dôvody, pre ktoré nebolo možné zmluvu v rozhodnom období (od 1. do 8. marca 2020) plniť.

Stručné zhrnutie odôvodnenia návrhu na začatie prejudiciálneho konania

- 7 Vnútroštátny súd si kladie najmä otázku týkajúcu sa oprávnenosti uplatňovania *neodvratiteľných a mimoriadnych okolností* ako prostriedku obrany cestujúceho, ktoré sú základom pre odstúpenie od zmluvy o balíku cestovných služieb bez straty na strane cestujúceho, pretože odpoveď na túto otázku určí, ktorá zo zmluvných strán bude čeliť nepriaznivým právnym následkom jej ukončenia. Súd konštatuje, že pojem *neodvratiteľné a mimoriadne okolnosti*, špecifikovaný v smernici 2015/2302, je autonómny, že ešte nebol vykladaný v judikatúre Súdneho dvora a tiež že Súdny dvor ešte nerozhodol o kritériách, ktoré sa majú použiť pri určovaní, či sú *okolnosti neodvratiteľné a mimoriadne* v zmysle článku 12 ods. 2 smernice 2015/2302 v prípade globálnej pandémie.
- 8 Vnútroštátny súd uvádza, že definícia formulácie *neodvratiteľné a mimoriadne okolnosti* uvedená v smernici 2015/2302 bola prebraná do vnútroštátneho práva v § 6.750 ods. 4 bod 3 Občianskeho zákonníka s použitím definície vyššia moc. Prvostupňový súd a kasačný súd sa opierali o všeobecný pojem vyššia moc uvedený v § 6.212 ods. 1 Občianskeho zákonníka a o kvalifikačné charakteristiky

okolností vyššej moci formulované v judikatúre vnútroštátnych súdov; tie teda považovali pojem vyššia moc stanovený vo vnútroštátnom práve a formuláciu *neodvratiteľné a mimoriadne okolnosti* použité v práve Únie za synonymá.

- 9 Podľa vnútroštátneho súdu má však formulácia *neodvratiteľné a mimoriadne okolnosti* širší význam ako pojem vyššia moc. Po prvé, na základe zásady, že ochrana práv cestujúceho by mala byť prioritná, možnosť cestujúceho brániť sa nie je možné nadmerne obmedzovať. Po druhé, pri výklade ustanovení nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 261/2004 z 11. februára 2004 Súdny dvor už uviedol, že pojem *mimoriadne okolnosti* sa má vykladať tak, že zahŕňa nielen vonkajšie, ale aj vnútorné udalosti v činnosti podnikov, ako sú štrajky (rozsudok z 23. marca 2021, Airhelp, C-28/20, body 42, 44 a 45). Vnútroštátny súd sa domnieva, že analogicky sa spojenie *neodvratiteľné a mimoriadne okolnosti* vzťahuje nielen na prípady, keď je objektívne nemožné zmluvu splniť (či už fyzicky alebo právne), ale aj na prípady, keď je jej plnenie teoreticky možné, ale v praxi komplikované a/alebo ekonomicky neefektívne (pokiaľ ide o bezpečnosť cestujúceho, riziko pre jeho zdravie a/alebo život, možnosť dosiahnuť ciele cestovania na dovolenku), alebo keď cestujúci stratí dobrý pocit z dovolenky. Vnútroštátny súd dodáva, že odporúčania (upozornenie) zo strany orgánov (ako napríklad ministerstvo zahraničných vecí) zdržať sa cestovania by sa mohli považovať za predpoklad *mimoriadnych okolností*, ktoré významne ovplyvňujú plnenie zmluvy o balíku cestovných služieb.
- 10 Vnútroštátny súd sa domnieva, že na účely preukázania tohto významného vplyvu by sa bolo možné spoliehať na posúdenie uskutočniteľnosti plnenia zmluvy, ktoré vykonal priemerný cestujúci, ktorý je primerane informovaný a primerane pozorný a obozretný. Je preto dôležité vziať do úvahy faktické údaje, ktoré má k dispozícii príslušný cestujúci a verejne dostupné informácie o tom, že *neodvratiteľné a mimoriadne okolnosti* a účinok z nich vyplývajúci je pravdepodobný, a ak už došlo k nebezpečnej situácii, že pravdepodobnosť vzniku nebezpečnej situácie je nízka, alebo že sa situácia zlepšuje.
- 11 Ak *neodvratiteľné a mimoriadne okolnosti* v zmysle prvej vety článku 12 ods. 2 smernice 2015/2302 existovali v čase cesty, vnútroštátny súd sa tiež pýta, či sa môže právo odstúpiť od zmluvy bez zaplatenia stornovacieho poplatku uplatniť bez ohľadu na to, či sa existencia takýchto okolností dala predvídať v čase uzavretia zmluvy. Súd si nie je istý, či pri uplatňovaní kritéria primeranej predvídateľnosti treba vziať do úvahy, že sa vzhľadom na obzvlášť rýchly nárast prípadov vírusu COVID-19, ktoré boli potvrdené začiatkom roka 2020, a na nedostatok spoľahlivých vedeckých údajov zdôrazňovalo najmä vysoké riziko vplyvu vírusu na ľudské zdravie a život, neexistovali jasné opatrenia na zvládnutie a kontrolu nákazy, priebeh a následky pandémie sa dali len ťažko predvídať a od rezervácie cesty až po ukončenie zmluvy sa počet infekcií jednoznačne zvýšil.
- 12 Vnútroštátny súd si zároveň nie je istý, pokiaľ ide o formuláciu „v mieste destinácie alebo v jeho bezprostrednej blízkosti“ uvedenú v smernici 2015/2302. Podľa jeho názoru je na základe článku 12 ods. 2 smernice 2015/2302 právo

cestujúceho na odstúpenie od zmluvy spojené s výskytom *neodvratiteľných a mimoriadnych okolností* v „mieste destinácie“ alebo „v jeho bezprostrednej blízkosti“. Posúdenie takýchto okolností, keď je zmluva ukončená z dôvodu pandémie, by sa preto nemalo spájať len s konečnou destináciou, to znamená so štátom príchodu. Vnútroštátny súd sa domnieva, že právo odstúpiť od zmluvy o balíku cestovných služieb by malo existovať aj vtedy, ak sa v dôsledku pandémie a súvisiacich okolností podľa názoru priemerného cestujúceho stane cesta do a z destinácie nebezpečná a spôsobí nepríjemnosti, alebo vyvolá opodstatnenú obavu z ohrozenia zdravia alebo z nákazy nebezpečným vírusom.

PRACOVNÝ DOKUMENT